

بررسی موافقت نامه تسهیل تجارت (TFA)

سخنرانان:

دکتر مهدی بخشنده (رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان قزوین)

دکتر مجتبی شیشه چی‌ها (مدیرکل دفتر ارزش گمرک جمهوری اسلامی ایران)

۱۳۹۸/۰۹/۱۱

موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی

مطالب مندرج در این گزارش منحصرآ گفته‌های سخنرانان است و به هیچ‌وجه منعکس‌کننده نظر موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی نیست.

نشست تخصصی بررسی موافقت‌نامه تسهیل تجارت (TFA) با حضور آقایان دکتر مهدی بخشنده و دکتر مجتبی شیشه چی‌ها به عنوان سخنران و جمعی از کارشناسان برجسته این حوزه در تاریخ ۱۳۹۸/۰۹/۱۱ از ساعت ۱۴ الی ۱۹ در محل سالن کنفرانس موسسه برگزار گردید.

جناب آقای مهرداد علیمرادی، مدیرکل دفتر طرح‌های پژوهشی مؤسسه ضمن خیرمقدم و خوش‌آمدگویی به حضار جلسه را آغاز نمودند و اظهار کردند که در ادامه نشست به توضیح TFA و مزایای آن، چگونگی کمک به حل مشکلات گمرکی و امور ترانزیت کشور در شرایط تحریم، تجربه‌ی دیگر کشورها و همینطور چگونگی کاهش هزینه‌ها در راستای اقتصاد مقاومتی پرداخته خواهد شد.

دکتر مهدی بخشنده

کشور ما همواره شاهد زیان‌های بسیاری در حوزه حمل‌ونقل و ترانزیت و گمرک بوده و در صورت عدم اصلاح سازوکارهای ناکارآمد این روند همچنان ادامه خواهد داشت. گمرک ایران در این سال‌ها با تغییر شرایط تغییر کرده است، امروزه در گمرک ایران سیستم پنجره‌ی واحد، مسیرهای سبز و زرد و قرمز فعال هستند. کارشناسان بیشتر به صورت غیرحضور و با استفاده از تکنولوژی روز مسائل را بررسی می‌کند با این حال تغییرات در جهان امروز با سرعت زیادی در حال وقوع هستند و تصمیمات گرفته شده حتی در بازه‌ی دو ساله قابلیت اجرایی خود را از دست می‌دهند و این موضوع نیاز مستمر در به‌روز شدن را به ما نشان می‌دهد.

ما بر این باور هستیم که در حوزه‌ی اقتصاد مقاومتی با الگو گرفتن از بسیاری از بندهای موجود در سند TFA که قابلیت بومی سازی دارند، از این‌گونه سخت‌تاریخی عبور خواهیم کرد. اینگونه از تلاش چندین ساله WTO در نوشتن این سند توسعه در معاهده و پیمان‌های مرزی ایران کمک خواهیم گرفت. عمده مطالب عنوان شده در این سند به آسان سازی ترانزیت پرداخته است که با توجه به موقعیت مناسب ایران در منطقه می‌تواند ارتباطی بین دریای خزر از شمال و خلیج فارس از جنوب برقرار کند. ایران با برخورداری از زیرساخت مناسب در خطوط ریلی و جاده‌های ترانزیت از موقعیت خوبی در بین همسایه‌های خود برخوردار است.

ایران تا به اینجا هنوز عضو رسمی WTO محسوب نمی‌شود و امروزه زمان مناسبی است تا با بومی‌سازی الگوهای توسعه با فضای بین‌المللی ارتباط بیشتری بگیرد. در نهایت به بحث آزادی ترانزیت می‌رسیم که اکثر مباحث موجود در TFA را شامل می‌شود، این که ایران بتواند در این راستا ترانزیت را با حداقل تشریفات چه در داخل کشور و چه در مراودات با خارج از کشور به سرانجام برساند. در یکی از بندهای مهم این سند ایده‌ی داشتن کمیته‌ی تسهیل تجارت در کشور ارائه شده است. این کمیته جهت تسهیل در امور تجاری و ترانزیت، هماهنگی و همراهی بهتر سازمان‌های داخلی کشور را می‌طلبد و در کنار آن قبول و اجرای مقررات موافقت‌نامه را در راستای سازوکارهای موجود پیشنهاد می‌نماید.

احساس نیاز ما به کمیته‌ی تسهیل تجارت به دلیل شرایطی که درگیر آن هستیم شدت می‌گیرد. به عنوان مثال پنجره‌ی واحد را در گمرک ایران به صورت فعال داریم ولی سازمان استاندارد می‌تواند به هر دلیلی کار را متوقف کند و در این صورت حتی از دست رئیس گمرک هم کاری بر نمی‌آید، سازمان محیط زیست می‌تواند به دلایل متفاوتی ایجاد محدودیت کند و حتی بانک مرکزی نیز می‌تواند در طی روند امور تجاری دست اندازی کند و مانع از ترخیص کالا بشود. کمیته تسهیل تجارت می‌تواند متشکل از راهداری، انبارهای عمومی، صنایع مهم، بخش خصوصی، صاحبان کالا و ترخیص‌کنندگان کالا، حمل‌ونقل، اتاق‌های بازرگانی و بانک‌ها و بنادر باشد. این جمع می‌تواند با مشکلات روبرو شده و راهکارهای عملیاتی پیشنهاد کند.

دکتر مجتبی شیشه چی‌ها

در ابتدای بحث تفاوت بین دو سازمان تجارت جهانی و سازمان جهانی گمرک را به عنوان نقطه شروع سخنان خود انتخاب کرده و به بیان ویژگی‌های این دو سازمان خواهیم پرداخت. سازمان جهانی گمرک^۱ یک سازمان مستقل بین‌المللی، بین‌دولتی است که مأموریت آن بهبود کارایی و اثربخشی گمرکات است. این سازمان در سال ۱۹۵۲ تحت عنوان شورای همکاری گمرکی تأسیس گردید و امروزه WCO در برگیرنده ۱۸۲ اداره گمرک در سراسر جهان است که تقریباً ۹۹ درصد از تجارت جهانی را انجام می‌دهند. حوزه فعالیت آن در ۱۷۷ کشور، ۴ سرزمین گمرکی و ۱ اتحادیه گمرکی به این شرح است: موضوعات گمرکی مانند یکسان‌سازی رویه‌ها و تشریفات گمرکی، تعیین تعرفه، تعیین ارزش، قواعد مبادا، امنیت زنجیره تامین، مقابله با تخلفات گمرکی به ویژه قاچاق مواد مخدر، اصلاح و مدرنیزه کردن گمرکات.

سازمان جهانی گمرک در راستای تسهیل تجارت جهانی اقدام به تدوین کنوانسیون برای ساده و هماهنگ کردن رویه‌های گمرکی موسوم به «کنوانسیون تجدید نظر شده کیوتو»^۲ نمود. بر اساس کنوانسیون RKC هر یک از کشورهای متعهد، ملزم به رعایت اصولی شدند تا هماهنگ کردن روشهای گمرکی را افزایش دهند و به این منظور از ضابطه‌ها و استانداردهای توصیه شده در ضمیمه آن پیروی کنند.

از طرف دیگر سازمان جهانی تجارت^۳ یک سازمان بین‌المللی است که قوانین جهانی تجارت را تنظیم و اختلافات بین اعضا را حل و فصل می‌کند. اعضای سازمان تجارت جهانی کشورهایی هستند که موافقت‌نامه‌های (حدود ۳۰ موافقت‌نامه) این سازمان را امضا کرده‌اند. مقر سازمان تجارت جهانی در ژنو سوئیس قرار دارد و تا سال ۲۰۱۶ تعداد ۱۶۴ کشور عضو و ۲۳ ناظر داشته است. کشورهایی چون ایران، الجزایر، عراق، قزاقستان، لبنان، لیبی، سودان، سوریه، ازبکستان و... به عنوان عضو ناظر در این سازمان پذیرفته شده‌اند. ایران و الجزایر بزرگترین اقتصادهایی هستند که تاکنون به این سازمان نپیوسته‌اند.

این سازمان در طی سال‌های فعالیت خود در جهت ارائه چارچوب برای مذاکرات، موافقت‌نامه‌ها و رسیدگی به اختلافات تجاری، به تدوین موافقت‌نامه‌های چند جانبه زیادی از جمله کشاورزی، اقدامات بهداشتی و بهداشت نباتی، منسوجات و پوشاک، موانع فنی تجارت، اقدامات سرمایه‌گذاری، اقدامات ضد دامپینگ، تعیین ارزش گمرکی، بازرسی‌های پیش از حمل، قواعد مبادا، مجوزهای وارداتی، یارانه‌ها، تجارت الکترونیک و... اقدام کرده است.

در سال‌های گذشته سازمان تجارت جهانی با دقت اقدام به آنالیز و بررسی کنوانسیون RKC کرد تا بتواند به آن مسلط شده و ریزترین جزئیات آن را بررسی کرده تا از نادیده گرفته شدن مشکلات و کمبودهای موجود در آن اطلاع داشته باشد. این مطالعات صورت گرفته در نهایت منجر به تنظیم سند TFA^۴ شد.

سازمان تجارت جهانی برای اجرای جهانی این موافقت‌نامه به جای این که دست به دامن سازمان جهانی گمرک بشود از اعضای خود خواست که گمرکات خود را ملزم به رعایت مفاد این موافقت‌نامه کنند و این چنین توانست برنامه TFA را در سطح جهانی به مرحله عملیاتی برساند. پس از این اقدامات سازمان تجارت جهانی بود که سازمان جهانی گمرک اقدام به تدوین برنامه مرکاتور^۵ بر اساس TFA کرد.

سازمان جهانی گمرک همچنین شاخص‌هایی را برای گمرک نوین در نظر گرفته است که در ادامه به بررسی آنان می‌پردازیم:

---

¹ World Customs Organization

² Revised Kyoto Convention

³ World Trade Organization

⁴ Trade Facilitation Agreement

⁵ Mercator Programme

فعالان اقتصادی مجاز - AEO^۶: لیستی از اشخاص مورد اعتماد و معتبر دخیل در نقل و انتقال بین‌المللی کالاها اعم از تولیدکنندگان، واردکنندگان، صادرکنندگان، ترخیص‌کاران، حمل‌کنندگان، انبارداران و توزیع‌کنندگان برای اعطای امتیازات ویژه و تسهیلاتی همچون کانال سبز، ترخیص نسبی، ترخیص از کارخانه و کفایت حداقل مدارک برای ترخیص کالا.

زمان سنجی ترخیص کالاها - TRS^۷: افزایش اثر بخشی رویه‌های گمرکی از طریق سنجش زمان متوسط ترخیص از زمان ورود کالا تا ترخیص آن از راه کاهش مدت زمان انتظار و کاهش زبان‌های احتمالی از بابت تاخیر در ترخیص.

پنجره واحد^۸: تسلیم اطلاعات و اسناد استاندارد شده (اظهارنامه، مجوز، گواهی و اسناد خرید) از طریق مجرای واحد و پرداخت حقوق گمرکی و سایر وجوه متعلقه.

مدیریت خطر^۹: تعیین حوزه‌های پرخطر بصورت سیستماتیک، هدایت اشخاص و گروه‌های پرخطر به سمت گروه‌های کم‌خطر. در این زمینه نیازمند سیستم‌های آنالیز و بانک‌های اطلاعاتی جامع است. در این قسمت اشخاص و گروه‌ها در چهار طبقه مختلف از لحاظ ریسک محتمل دسته‌بندی می‌شوند:

- اشخاص معتبر و تابع قانون موفق (تمهید مورد نیاز: ساده‌سازی رویه‌ها)
- اشخاص معتبر و تابع قانون دارای اشتباه (تمهید مورد نیاز: کمک‌های فنی)
- اشخاص قانون‌گریز (تمهید مورد نیاز: شیوه‌های دستوری)
- اشخاص قانون‌شکن و متخلف (تمهید مورد نیاز: مقابله و برخورد)

در این حوزه تلاش می‌شود که اشخاص از گروه‌های پرخطرتر به سوی طبقه کم‌خطرتر هدایت شوند.

حسابرسی پس از ترخیص - PCA^{۱۰}: رسیدگی‌های سازماندهی شده سیستم‌های بازرگانی، قراردادهای فروش، سوابق مالی و غیرمالی، موجودی انبار، و سایر دارایی‌های اشخاص که یکی از اقدامات متاخره در سیستم گمرکی ایران است.

مدیریت هماهنگی مرزی - CBM^{۱۱}: نهادهای مختلفی برای رسیدگی به امور تجارت‌های فرامرزی با هم همکاری می‌کنند که در این قسمت به ضرورت هماهنگی آن‌ها در مواجهه با مسائل مرتبط با واردات، صادرات و ترانزیت اشاره می‌شود.

پردازش‌های پیش از ورود (ACI, API, PNR)^{۱۲}: تسلیم اسناد ورودی و سایر اطلاعات مانند مانیفست برای رسیدگی‌های پیش از ورود برای صرفه‌جویی در زمان.

کنوانسیون تجدید نظر شده کیوتو: برای آشنایی بیشتر با استانداردهای بین‌المللی حاکم بر سازمان جهانی گمرک در ادامه به تشریح کنوانسیون تجدید نظر شده کیوتو (RKC) می‌پردازیم. سازمان جهانی گمرک به منظور مشارکت بیشتر گمرکات در توسعه تجارت جهانی و ارائه تسهیلات تجاری، اقدام به تدوین کنوانسیون موسوم به «کیوتو» برای ساده و هماهنگ کردن رویه‌های گمرکی کرد. بر اساس این کنوانسیون هر یک از کشورهای متعهد، تعهد کردند تا فرآیند هماهنگ کردن روش‌های گمرکی را پیاده سازند و به این منظور از ضابطه‌ها و استانداردهای توصیه شده در ضوابط آن پیروی کنند. کنوانسیون کیوتو در

⁶ Authorized Economic Operator

⁷ Time Release Study

⁸ Single Window

⁹ Risk Management

¹⁰ Post-Clearance Audit

¹¹ Coordinated Border Management

¹² Pre-arrival Processing

سال ۱۹۷۳ با پیشنهاد کمیته فنی دائمی در توکیو نوشته شد و در دهه هشتاد میلادی به دلیل ماهیت غیر الزام آور، مقررات آن مورد بازنگری قرار گرفت. نهایتاً در سال (۱۹۹۹) تصویب، در سال (۲۰۰۶) لازم الاجرا و در سال ۲۰۱۱ به تصویب نهایی رسید. این سند شامل ۱۰ پیوست کلی و ۲۵ پیوست ویژه است. که به طور خلاصه به شرح زیر است:

فصل ۱- اصول کلی

فصل ۲- تعاریف

فصل ۳- ترخیص و سایر تشریفات گمرکی

فصل ۴- حقوق گمرکی و مالیات‌های متعلقه (ارزشیابی و وصول حقوق گمرکی و مالیات‌های متعلقه-پرداخت حقوق گمرکی و مالیات بصورت نسبی) استرداد حقوق گمرکی و مالیات

فصل ۵- تضمین

فصل ۶- کنترل‌های گمرکی

فصل ۷- کاربرد فناوری اطلاعات

فصل ۸- ارتباط بین گمرک و طرف‌های ثالث

فصل ۹- اطلاعات، تصمیمات و آرای صادره گمرک

- اطلاعات کلی

- اطلاعات خاص

- آراء و تصمیمات صادره

فصل ۱۰- اعتراض در موضوعات گمرکی

- حق اعتراض

- نوع و دلایل اعتراض

- رسیدگی به اعتراضات

همانطور که گفته شد کنوانسیون کیوتو دارای ۲۵ پیوست ویژه هم هست که ایران هنوز متعهد به رعایت آن‌ها نشده است. به طور خلاصه آن‌ها تشکیل شده‌اند از:

- ورود کالاها به قلمرو گمرکی (A)
- واردات (B)
- صادرات (C)
- انبارهای گمرکی و مناطق آزاد (D)
- ترانزیت (E)
- پردازش (F)
- ورود موقت (G)
- تخلفات (H)

• رویه‌های خاص (J)

• مبدا (K)

یکی از مهم‌ترین مواردی که در TFA به خوبی به آن پرداخته شده اما در گمرکات کم اهمیت انگاشته شده بود، بحث ترانزیت است. ترانزیت می‌تواند در دو سطح بین‌المللی و داخلی باشد. مطابق با پیوست (E) کنوانسیون تجدیدنظر شده کیوتو انواع ترانزیت به شرح زیر تعریف شده است:

- از یک گمرک ورودی به یک گمرک خروجی (بین‌المللی)
- از یک گمرک ورودی به یک گمرک داخلی
- از یک گمرک داخلی به یک گمرک خروجی
- از یک گمرک داخلی به یک گمرک داخلی دیگر

همچنین ترانزیت گمرکی، به رویه گمرکی گفته می‌شود که براساس آن کالاها تحت کنترل گمرکی از یک گمرک به گمرک دیگر حمل می‌شود. کالاهای حمل شده تحت رویه ترانزیت با رعایت شرایط تعیین شده توسط گمرک و تودیع تضامین لازم مشمول پرداخت حقوق و عوارض نخواهند شد.

در ادامه بحث بعد از بیان پیش‌زمینه نظری مناسب برای درک امور گمرکی و موارد بیان شده در کنوانسیون تجدید نظر شده کیوتو که پایه و اساسی برای نوشتن TFA بوده است، به بررسی پیشینه، اهداف و مفاد موجود در موافقت‌نامه تسهیل تجارت (TFA) پرداخته می‌شود.

پس از انجام مذاکرات و بررسی‌های کارشناسی، در نشست سال ۱۹۹۶ سنگاپور در مورد ساده‌سازی رویه‌های گمرکی، در نشست سال ۲۰۰۱ دوحه در مورد تسریع جابجایی و ترخیص کالاها و شورای عمومی ۲۰۰۴ در ژنو نهایتاً تصمیم به تدوین موافقت‌نامه‌ای جامع در این زمینه گرفته شد. نهایت امر پس از ۹ سال تلاش و پیگیری مستمر، سرانجام موافقت‌نامه مورد نظر در دسامبر سال ۲۰۱۳ میلادی، در کنفرانس وزارتی سازمان تجارت جهانی متشکل از وزرای بازرگانی تمام کشورهای عضو، در شهر بالی اندونزی تحت عنوان «موافقت‌نامه تسهیل تجارت» در قالب بسته بالی، نهایی شد. عمده مفاد و مطالب این موافقت‌نامه درخصوص رویه‌های سریع و کارآمدتر گمرکی است.

«موافقت‌نامه تسهیل تجارت» مشتمل بر شرایط و مفادی است که سرعت عبور کالاها از مرز و فرآیند ترخیص کالا را افزایش می‌دهد. در عصر اقتصاد رقابتی کنونی، اجرای مفاد این موافقت‌نامه برای کشورهای عضو و غیرعضو سازمان تجارت جهانی حائز اهمیت است. با توجه به ماهیت گمرکی این موافقت‌نامه، سازمان جهانی گمرک و سازمان جهانی تجارت همکاری نزدیک و تنگاتنگی را برای اجرایی کردن این سند مهم آغاز کرده‌اند. در این راستا، در سازمان جهانی گمرک یک گروه کاری درباره این سند تشکیل شده و همچنین این سازمان ضمن صدور قطعنامه دوبلین در حمایت و تایید این موافقت‌نامه، از طریق تشکیل مجموعه کارشناسان معتبر، توسعه فرآیند ظرفیت‌سازی و برنامه مرکاتو، تدوین استانداردها و همچنین گسترش شبکه گمرکی، در اجرای این موافقت‌نامه به گمرکات کشورها کمک می‌کند. سازمان تجارت جهانی مدعی است با لازم‌الاجرا شدن این موافقت‌نامه هزینه تجارت کشورها ۱۴ درصد کاهش می‌یابد. لازم‌الاجرا شدن این موافقت‌نامه منوط به تصویب دو سوم دولت‌های عضو سازمان جهانی تجارت بود که در فوریه ۲۰۱۷ نهایی شد. این موافقت‌نامه دارای سه بخش است؛ بخش اول که متن موافقت‌نامه است مشتمل بر ۱۲ ماده می‌باشد. بخش دوم مربوط به شرایط ویژه و متفاوت برای کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه‌یافته است و بخش سوم ترتیبات قانونی است که در مورد ایجاد کمیته تسهیل تجارت توسط سازمان جهانی تجارت بحث

می‌کند. با توجه به ارتباط موضوعی این سند مهم با وظایف گمرک، خلاصه‌ای از بخش اول موافقت‌نامه، به تفکیک مواد مربوطه در زیر آمده است.

ماده ۱: انتشار و دسترسی به اطلاعات

بند ۱: انتشار اطلاعات: اطلاع‌رسانی و در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات در مورد رویه‌های مربوط به صادرات، واردات و ترانزیت، تعرفه‌ها و هزینه‌ها، قوانین و مقررات تعرفه‌بندی و تعیین ارزش و مبدأ، ممنوعیت‌ها و محدودیت‌ها، جریمه‌ها، رویه‌های اعتراض و دادخواهی، موافقت‌نامه‌ها و سهمیه‌های تعرفه‌ای.

بند ۲: انتشار اطلاعات از طریق اینترنت: قوانین و مقررات و فرم‌های لازم و اطلاعات تماس برای پاسخگویی به استعلام‌ها از خدمت‌گیرندگان به یکی از زبان‌های رسمی سازمان جهانی تجارت.

بند ۳: مراکز پاسخگویی به سوالات: پاسخگویی و ارائه مشورت به تجار در مهلت زمانی مناسب.

بند ۴: ابلاغ قوانین و مقررات تجاری به کمیته تسهیل تجارت: اعلان وبسایت و شماره‌های تماس جهت پاسخگویی به سوالات.

ماده ۲: فرصت اظهار نظر به فعالان اقتصادی در مورد مقررات، اطلاعات قبل از لازم‌الاجرا شدن و مشورت

بند ۱: فرصت اظهار نظر و اصلاحیه آنها پیش از لازم‌الاجرا شدن: فرصت دادن به تجار برای اظهار نظر در مورد قوانین و مقررات جدید.

بند ۲: مشورت‌ها: جلسات مشورتی بین سازمان‌های مرزی و تجار.

ماده ۳: استعلام پیش از ورود کالا: کشورهای عضو در مورد تعرفه و مبدأ کالا، قبل از ورود و بر حسب درخواست تجار رای صادر خواهند کرد و ترغیب می‌شوند تا در مورد ارزش، سهمیه‌ها و مقررات نیز رای قبل از ورود صادر کنند.

ماده ۴: روش‌های رسیدگی به اعتراضات

بند ۱: حق استیناف یا تجدیدنظر: نه تنها در مورد تصمیمات و رای گمرک بلکه در مورد آرای سایر سازمان‌های مرتبط با تجارت نیز باید امکان تجدید نظرخواهی وجود داشته باشد. اشخاص می‌توانند اعتراض خود را نزد مقام اداری بالاتر و یا در پیشگاه مقام قضایی (دادگاه) مطرح کنند.

ماده ۵: افزایش اقدامات احتیاطی

بند ۱: اعلان برای کنترل‌ها یا بازرسی‌ها: سطح کنترل‌ها در مرز در خصوص مواد غذایی اعلام شود.

بند ۲: توقیف کالاها برای بازرسی: اعلام سریع به حمل‌کننده یا واردکننده در مواقع توقیف کالای اظهارشده.

بند ۳: آزمایش کالا: نام و آدرس آزمایشگاه‌ها منتشر شود و امکان تست دوم نیز فراهم شود.

ماده ۶: اعلام ضوابط هزینه‌ها، جرایم (صادرات و واردات)

بند ۱: شرایط کلی در مورد هزینه‌ها و عوارض وضع شده مربوط به واردات و صادرات: هزینه‌ها و عوارض غیر از حقوق گمرکی منتشر شود.

بند ۲: شرایط ویژه در مورد هزینه‌ها و عوارض وضع شده مربوط به واردات و صادرات: هزینه‌ها و عوارض نباید بیش از خدمات ارائه شده باشد.

بند ۳: شرایط تنبیهی (جرایم اعمالی): جریمه‌ها فقط برای شخص مرتکب اعمال شود. چنانچه شخص مرتکب در مورد تخلف قبل از کشف اطلاع‌رسانی کند در جریمه تخفیف اعمال شود.

ماده ۷: خروج و ترخیص کالا

بند ۱: پردازش پیش از ورود: رویه‌های مربوط به ترخیص سریع و قبل از ورود کالا و ارائه اسناد الکترونیکی قبل از ورود کالا تعریف شود.

بند ۲: پرداخت الکترونیکی: تا حد امکان روش‌های پرداخت حقوق گمرکی، عوارض و هزینه‌ها الکترونیکی شود.

بند ۳: جداسازی ترخیص کالا از پرونده‌های اختلافی: به این منظور گمرک می‌تواند تضمین‌های لازم را از واردکننده اخذ کند. این اسناد می‌تواند به صورت تضامین لازم، سپرده نقدی و ضمانت نامه تامین شده باشند.

بند ۴: مدیریت خطر: به استفاده از فنون لازم برای شناسایی اشخاص و حوزه‌های پرخطر اطلاق می‌گردد. روش‌های ساده سازی امور برای اشخاصی که قوانین و مقررات را بصورت داوطلبانه رعایت می‌کنند، به کار گرفته می‌شود. برای آن دسته از اشخاص که سعی در طفره رفتن از رعایت قوانین و مقررات دارند، باید شیوه‌های دستوری را به کار گرفت. در نهایت برای عدم رعایت عمدی قوانین و مقررات، باید به صورت جدی سیاست‌های مقابله با تخلفات را در پیش گرفت.

بند ۵: حسابرسی پس از ترخیص: به صاحب کالا در مورد حسابرسی پس از ترخیص و نتایج و دلایل آن اطلاع‌رسانی شود. همچنین شامل رسیدگی سازماندهی شده به: سیستمهای بازرگانی، قراردادهای فروش، سوابق مالی، سوابق غیر مالی، موجودی انبار، سایر دارایی‌ها خواهد بود.

بند ۶: زمان سنجی ترخیص کالاها: متوسط زمان لازم برای ترخیص به صورت ادواری اندازه‌گیری و منتشر می‌شود. برای این منظور از راهنمای WCO می‌توان استفاده کرد.

بند ۷: ارائه تسهیلات به فعالان اقتصادی مجاز: تسهیلات بیشتری برای تجار و حمل‌کننده‌های معتبر و قانون‌مدار ارائه شود. اشخاصی واجد شرایط شناخته خواهند شد که: پیشینه خوبی داشته باشند، حسن پیشینه خود را حفظ کنند و از قدرت مالی مناسبی برخوردار باشند. تسهیلات تجاری می‌تواند شامل: الزامات اسنادی بصورت حداقلی باشد، ارزیابی‌های فیزیکی کمی در خصوص آنها صورت بگیرد، برای آنها ترخیص کانال سبز در نظر گرفته شود، هزینه‌های گمرک را در طی مدت و بصورت نسبه پرداخت کنند، پذیرش تضامین کلی یا کمتر صورت بگیرد، اظهار نامه گمرکی به طور واحد انجام پذیرد، ترخیص کالاها در محل کار یا انبار باشد.

ارائه تسهیلات تجاری به اشخاص واجد شرایط به شرح زیر خواهد بود:

- ترخیص کالا با حداقل اطلاعات لازم
- ترخیص کالا در انبار اظهارکننده
- اظهارنامه واحد (واردات/صادرات) برای دوره مشخص
- استفاده از سوابق تجاری شخص برای ارزیابی
- تسلیم اظهارنامه واحد و اجازه اصلاح آن

بند ۸: ترخیص محموله‌های فوری: اطلاعات و اسناد مربوطه باید قبل از ورود کالا به گمرک ارائه شود. کنترل بیشتری روی این محموله‌ها انجام شود. درخواست‌کننده باید سوابق خوبی داشته باشد.

بند ۹: ترخیص کالاهای فاسدشدنی: تسریع در ترخیص و حتی خارج از ساعات اداری انجام شود. دلایل تاخیر احتمالی در ترخیص باید کتبا به واردکننده ارائه شود.

ماده ۸: همکاری سازمان‌های مرزی

علاوه بر همکاری سازمان‌های ملی، گمرک باید رویه‌های کنترلی را با کشورهای هم‌مرز از نظر روزها و ساعات کاری، تشریفات و امکانات مشترک و کنترل مشترک و کنترل یکبار توقف هماهنگ کند.

ماده ۹: ترانزیت داخلی: تسهیلات لازم برای جابه‌جایی کالا از گمرک مرزی به گمرکات داخلی فراهم شود.

ماده ۱۰: تشریفات مربوط به واردات، صادرات و ترانزیت

بند ۱: تشریفات و الزامات اسنادی: الزامات اسنادی و تشریفات، بازنگری و تسهیل شود.

بند ۲: پذیرش کپی اسناد: نسخه الکترونیکی یا تصویر اسناد تا حد امکان پذیرفته شود، چنانچه اصل اسناد به یکی از سازمان‌های ملی ارائه شده باشد، کپی اسناد توسط دیگر سازمان ملی پذیرفته شود. گمرک واردکننده نباید اظهارنامه صادراتی که به کشور صادرکننده ارائه شده را مطالبه کند.

بند ۳: استفاده از استانداردهای بین‌المللی: کاربرد استانداردهای بین‌المللی در رویه‌ها بازنگری شود.

بند ۴: پنجره واحد: تسلیم یکبار اطلاعات و اسناد استاندارد شده زیر از طریق مجرای واحد به مسئولان ذیربط:

- اظهارنامه گمرکی
- مجوزهای ورودی
- مجوزهای صدور
- فاکتورهای تجاری
- گواهی مبدا
- سایر اسناد

بند ۵: عدم استفاده اجباری از بازرسی‌های پیش از حمل: در بازرسی قبل از حمل در کشور مبدأ، تعیین تعرفه و ارزش الزامی نباشد.

بند ۶: عدم استفاده اجباری از ترخیص‌کاران: استفاده از کارگزار گمرکی الزامی نخواهد بود.

بند ۷: رویه‌های مشترک مرزی و الزامات مرزی یکسان: در سراسر کشور الزامات و رویه‌ها متحدالشکل باشد.

بند ۸: کالاهای غیر قابل ترخیص: مهلت مناسب برای عودت کالا به کشور صادرکننده در نظر گرفته می‌شود.

- مرجوع نمودن کالاهای غیر قابل ترخیص به دلیل عدم رعایت مقررات بهداشتی یا فنی با رعایت مقررات مربوطه به صادرکننده کالا یا نماینده وی

– اتخاذ تدابیر دیگر در صورت مرجوع نشدن کالاها ظرف مهلت مقرر

بند ۹: ورود موقت و پردازش داخلی و خارجی کالا طبق قوانین و مقررات داخلی مجاز می‌باشد.

ورود موقت: ورود به صورت مشروط و معاف از حقوق گمرکی و مالیات‌های متعلقه برای یک دوره زمانی مشخص و اعاده به خارج بدون انجام هرگونه تغییرات به جز استهلاک طبیعی.

ماده ۱۱: آزادی ترانزیت از اهمیت ویژه‌ای برای کشورهای محصور در خشکی برخوردار است که می‌تواند عاملی در جهت افزایش رشد و توسعه اقتصادی کشورها باشد به علاوه درآمد زایی که برای کشور عبوری ایجاد می‌کند.

الزامات اسنادی و تشریفات برای ترانزیت، بیشتر از شناسایی کالا و اطمینان از اجرای الزامات ترانزیت نخواهد بود. ارائه اسناد و اطلاعات قبل از ورود کالا میسر شود. کشورها می‌توانند در مورد ترانزیت درخواست تضمین موردی یا کلی کنند. در مورد کالاهای پرخطر می‌توان مأمور بدرقه یا اسکورت را پیش‌بینی کرد. هماهنگ‌کننده ملی برای پاسخگویی و مشورت تعیین شود.

آزادی ترانزیت به تمهیدات ویژه‌ای از قرار زیر احتیاج دارد:

- حذف مقررات اضافی
- عدم وضع عوارض ترانزیتی
- عدم ایجاد محدودیت‌های اختیاری
- خودداری از اعمال رفتار تبعیض آمیز
- ایجاد زیر ساختارهای فیزیکی جداگانه
- الزامات اسنادی و تشریفات گمرکی صرفاً برای تشخیص کالاها و رعایت الزامات ترانزیتی
- پرهیز از عوارض گمرکی و تاخیرهای غیر ضروری
- پرهیز از ارزیابی انطباقی
- پردازش اطلاعات ترانزیتی پیش از ورود
- ختم سریع عملیات ترانزیتی پس از رسیدن به مقصد
- مطالبه تضمین (ضمانت، سپرده) صرفاً برای ترانزیت
- آزادسازی سریع تضامین پس از ایفای تعهدات
- استفاده از تضامین کلی
- انتشار اطلاعات کلی مربوط به تضامین
- ماموران بدرقه صرفاً برای محمولات پر خطر
- همکاری کشورهای عضو در مورد هزینه‌ها و تشریفات و الزامات قانونی
- تعیین هماهنگ‌کننده ملی ترانزیت

با وجود سازمان‌ها و نهادهای متعدد دولتی و غیردولتی (گمرک، مهاجرت، پلیس، بانک‌ها، موسسات مالی، شرکت‌های بیمه، شرکت‌های حمل‌ونقل) با چالش‌های متعددی وجود دارد. از قرار این چالش‌ها می‌توان به عدم توجهات کافی، ایجاد انحرافات تجاری و کاهش درآمدها اشاره کرد.

ماده ۱۲: همکاری گمرکی

بند ۱: ارتقای قانون‌مداری و همکاری: گمرکات در مورد شیوه‌های خوب سایر کشورها تبادل اطلاعات خواهند کرد.

بند ۲: تبادل اطلاعات: در مواردی که سوءظن وجود دارد کشورها برای بازبینی و کنترل تبادل اطلاعات خواهند کرد.

بند ۳: رسیدگی: کشورها می‌توانند برای بازبینی از یکدیگر درخواست اطلاعات کنند.

بند ۴: درخواست اظهارنامه های صادراتی و وارداتی: کشورها به درخواست‌ها پاسخ کتبی یا الکترونیکی بدهند و اطلاعات مورد درخواست از جمله شماره اظهارنامه صادراتی و اسناد لازم را ارائه دهند.

بند ۵: حفظ اطلاعات محرمانه: اطلاعات و اسناد ارائه شده توسط کشور دریافت‌کننده محافظت شود.

بند ۶: شرایط ارائه اطلاعات: به درخواست‌ها سریعاً پاسخ داده شود. اطلاعات درخواستی می‌تواند شامل فاکتور، عدل‌بندی، گواهی مبدأ، بارنامه به صورت کاغذی یا الکترونیکی باشد و ارائه‌کننده اسناد و اطلاعات سطح محرمانگی را نیز تعیین می‌کند.

بند ۷: به تعویق انداختن یا عدم پاسخ به درخواست‌ها: دلایل تعویق و عدم امکان ارائه اطلاعات توضیح داده شود.

بند ۸: مقابله به مثل: اگر کشور درخواست‌کننده اطلاعات نمی‌تواند مشابه اطلاعات مورد درخواست را خود ارائه کند، باید این موضوع را به اطلاع کشور درخواست‌شونده برساند.

بند ۹: موانع اداری: منابع و هزینه‌های مربوط به درخواست‌ها توسط درخواست‌کننده مورد توجه قرار گیرد.

بند ۱۰: محدودیت‌ها: کشور درخواست‌کننده نمی‌تواند کشور درخواست‌شونده را ملزم به ترجمه اسناد یا تغییر فرمت اسناد و غیره کند.

بند ۱۱: استفاده غیرمجاز یا افشاگری: اگر در کشور درخواست‌کننده محرمانگی اطلاعات دریافت‌شده نقض شود این کشور باید فوراً کشور درخواست‌شونده را مطلع و اقدامات اصلاحی را انجام دهد.

بند ۱۲: موافقت‌نامه‌های دوجانبه و منطقه‌ای: این موافقت‌نامه با سایر توافق‌های دوجانبه یا منطقه‌ای منافاتی ندارد.

ماده ۱۴: به طبقه‌بندی مقررات جهت اولویت‌بندی مناسب اشاره دارد و با توجه به سختی قابلیت اجرا به سه دسته اصلی تقسیم می‌شود: اجرا به محض لازم‌الاجرا شدن (گروه اول)، اجرا پس از مرحله‌ی انتقالی (گروه دوم) و در نهایت گره سوم؛ اجرا پس از دوره انتقالی و دریافت کمک‌های فنی و ظرفیت‌سازی.

جمع‌بندی مباحث:

در انتهای جلسه بند ۲ ماده ۲۳ TFA در مورد چگونگی تشکیل کمیته ملی تسهیل تجارت به بحث و بررسی گذاشته شد. همانطور که در این سند آمده است، استفاده از ساز و کار موجود و کمک‌های فنی خارجی به کشورهایی که خواستار تاسیس این کمیته هستند، پیشنهاد شده است. در این بند آمده است که اعضا کمیته ملی تسهیل تجارت بهتر است با ترکیبی از میان‌شخصیت‌های نهادها و سازمانهای دولتی و بخش خصوصی تشکیل شود. تحقیقات از ۹۹ کشور عضو در مورد کمیته ملی تسهیل تجارت نشان می‌دهد که ۶۳ درصد از آنان این کمیته را تشکیل داده‌اند، ۱۷ درصد در مرحله نهایی تشکیل کمیته و ۱۸ درصد در صدد تشکیل آن هستند.

منظور از بخش خصوصی در اینجا اتاق بازرگانی، اتحادیه کارگزاران حمل، واردکنندگان و صادرکنندگان، شرکت‌های حمل و نقل بین‌المللی، صنایع مهم و کارگزاران گمرکی بیان شد. همچنین وظایف اصلی دبیرخانه کمیته، تشکیل جلسات و ارائه خدمات لازم، نگهداری سوابق و تهیه گزارش‌ها، هماهنگی و همکاری با ذینفعان، بازنگری و تفسیر سیاست‌ها و جمع‌آوری و تجزیه تحلیل اطلاعات عنوان گردید.

کممک‌های لازم برای تشکیل کمیته می‌تواند به صورت پشتیبانی مالی، تعریف شرح وظایف، سنجش پیشرفت‌ها، تماس با سازمان‌ها و کشورهای حامی، تدوین نقشه راه و تعیین اولویت‌ها صورت پذیرد.